

GENEL DEĞERLENDİRME

2007 yılı Amerika Birleşik Devletleri eşikaltı ipotekli konut finansmanı piyasalarında yaşanan problemlerin küresel likidite koşulları ve finansal istikrar üzerindeki etkilerine ilişkin kaygıların ön plana çıktığı bir yıl olmuştur. Bu problemlerin olumsuz etkilerini azaltmak merkez bankalarının önceliği haline gelmiştir. Öte yandan, yaşanan dalgalanmanın etkisi, ülkemizin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin yerleşmiş eşikaltı ipotekli konut finansmanı piyasalarının bulunmayışı ve son yıllarda ekonomik temellerinde sağlanan iyileşmeye bağlı olarak sınırlı kalmıştır.

2007 yılının ilk yarısında, Türkiye ekonomisi, tüketim ve yatırım harcamalarındaki yavaşlamaya rağmen dış talebin gücünü koruması sayesinde artan net ihracata bağlı olarak büyümeye devam etmiştir. Son yıllarda sağlanan makroekonomik istikrar ile yakalanan yüksek büyüme oranlarının temelde tasarruflara oranla yüksek seyreden yatırım eğiliminden kaynaklanması nedeniyle, ihracattaki güçlü artışlara rağmen, cari açık yüksek seyretmektedir. Bu açık, geçen yıl olduğu gibi 2007 yılında da, daha çok uzun vadeli yatırımlarla finanse edilmekle birlikte, yaşanan küresel dalgalanmanın önümüzdeki dönemde özellikle gelişmiş ülke ekonomileri üzerinde ne boyutta bir etki yapacağı ve küresel likidite koşullarını nasıl etkileyeceği tam olarak belli olmadığından, finansal istikrar açısından en önemli risk unsurlarından birini oluşturmaktadır.

Uygulanan parasal sıkılaştırmanın özel tüketim talebi üzerindeki etkisiyle yıllık enflasyon düşüş göstermiş, orta vadeli enflasyon beklentileri de buna paralel olarak düşüş eğilimini sürdürmüştür. Bununla birlikte, son dönemde enerji ve gıda fiyatlarında yaşanan artışlar ile vergi ayarlamalarına bağlı olarak yıl sonunda enflasyonun belirsizlik aralığının üst sınırını aşacağı tahmin edilmektedir.

2006 yılında program hedefinin üstünde gerçekleşen konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası, faiz dışı harcamaların vergi gelirlerinden daha hızlı artmasına bağlı olarak 2007 yılının ilk sekiz ayında hedefin altında gerçekleşmiş, yıl sonu hedefinin ise tutturulamayacağı 2008 Yılı Programı'nda öngörülmüştür. Öte yandan, kamu net borç stokunun gayri safi milli hasılaya oranı azalmaya devam etmiş, döviz kuruna duyarlı borç stokunun payı azalmış, devlet iç borçlanma senetleri stokunun ortalama vadesi ise uzamıştır. Önümüzdeki dönemde makroekonomik hedeflere ulaşılması, olası kırılmalıklara karşı ülkenin direncinin artırılması ve dolayısıyla finansal istikrarın sağlanması açısından faiz dışı bütçe fazlası hedefinin tutturulmasının ve kamu maliyesine ilişkin yapısal reformların gerçekleştirilmesinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

2007 yılında hanehalkı yükümlülükleri artış göstermekle birlikte, birçok ülkeyle karşılaştırıldığında halen düşük bir düzeydedir. Ancak, ekonomik istikrarın sürmesi, faiz oranlarının düşmesi ve ipotekli konut finansmanı sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte daha da artması beklenen konut kredisi kullanımı ile önümüzdeki yıllarda ülkemizde de hanehalkı yükümlülüklerinin kademeli olarak artarak, uzun vadede AB ülkeleri seviyelerine yaklaşacağı

düşünülmektedir. Tüketici kredilerinin sabit faizli olması faizlerin yükselmesine karşı hanehalkını korumakla birlikte, döviz endeksli yükümlülüklerde bir önceki döneme göre gözlenen artış maruz kalınan kur riskini artırmaktadır. Dolayısıyla, döviz geliri elde etmeyenlerin döviz cinsinden borçlanmamaları gerektiği hususu önemini korumaktadır.

Firmaların borçluluk seviyesi özellikle banka kredi kullanımına bağlı olarak artmıştır. Bununla birlikte, banka kredilerinin toplam borç içindeki payının çok yüksek olmamasının kredi riskini sınırlandırdığı düşünülmektedir. Firmaların kısa vadeli borç ödeme kabiliyetinde ve kârlılık oranlarında ise iyileşme olmuştur. 2006 yılında firma satışlarının yavaşlayan iç talep nedeniyle yurtdışı ağırlıklı olarak devam ettiği, firmaların finansman giderlerinin net satışlar içindeki payının bir ölçüde artmasına karşın, satışların maliyetindeki azalışın etkisiyle kâr marjlarının arttığı görülmektedir.

Firmaların yabancı para pozisyon açığı 2006 yılı sonuna göre artış göstermiştir. İhracatçı olmayan firmaların pozisyon açığı ve açık pozisyon taşıyanların sayısı artmakta olup, firmaların kur riskinden korunmak amacıyla türev ürünleri kullanmaları, bankacılık sektörünün ise kredi riskini azaltmak için döviz geliri olmayan ve pozisyon açığı yüksek olan firmalara kredi kullanırken daha ihtiyatlı davranması gerektiği düşünülmektedir.

2007 yılında bankacılık sektörü büyümesini sürdürmüş, sektörün bilanço büyüklüğünün GSYİH'ye oranı artmıştır. Yabancı yatırımcıların Türk bankacılık sektörüne ilgisinin devam etmesi olumlu beklentilere işaret etmekte olup, sektörün büyüme potansiyelini ortaya koymaktadır.

2007 yılı Haziran ayına kadar yavaşlayan kredi artış hızı bu tarihten itibaren ılımlı bir yükseliş göstermiştir. Bu hızlanmada faiz oranlarında önemli bir değişiklik olmamasına rağmen siyasi belirsizliklerin azalması etkili olmuştur. Önümüzdeki dönemde kredi artış hızının seyirini belirleyecek olan temel unsurun bankaların dış finansman kaynaklarının gelişimi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, toplam krediler içinde payı artan tüketici kredilerinin sabit faizli olması, bankaların faiz riskine olan duyarlılığını artıran bir unsurdur. Diğer taraftan, kredi/mevduat oranının yükselmeye devam etmesi bankaların aracılık fonksiyonlarının arttığına işaret etmekte olup, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranının yatay bir seyir izlemesi ve sektörün yüksek karşılıklılandırma politikası ise kredi riski açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Bankacılık sektörünün açık pozisyon taşımama eğilimi 2007 yılında da devam etmiştir. Bilanço içi açık pozisyonunu bilanço dışı pozisyon fazlasıyla dengeleyen sektörün bilanço içinde yüksek açık pozisyon taşımamasının sebebi Türk parası cinsinden kredilerin yabancı para kaynaklarla fonlanmasıdır.

Her ne kadar bankacılık sektörünün likidite yeterliliği yasal düzenlemeyle öngörülen sınırların üzerinde seyretmekteyse de son dönemde küresel piyasalarda yaşanan dalgalanmalar likidite riski yönetiminin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Uygulanan program çerçevesinde Bankamızın teminat karşılığı olmak üzere Türk parası likidite sağlaması mümkün olmakla birlikte bankalar açısından etkin likidite yönetiminin özenle sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır.

2007 yılında bankacılık sektörünün net kârı, aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı artış göstermiştir. Sermaye yeterliliği rasyosu ise 2007 yılı Haziran ayı itibarıyla operasyonel risk için bankalarca sermaye ayrılması zorunluluğunun başlamasına bağlı olarak bir miktar azalmakla birlikte, yasal sınır olan yüzde 8'in ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Yapılan senaryo analizleri sonuçlarına göre sektörün mevcut sermaye yapısının çeşitli şok varsayımları altında oluşabilecek kayıpları karşılayacak düzeyde olduğu görülmektedir.

Bankacılık sektörünün sağlamlığının bir göstergesi olarak izlediğimiz Finansal Sağlamlık Endeksi 2007 yılında, sermaye yeterliliği endeksi, faiz riski endeksi ve likidite endeksindeki düşüslere rağmen yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmiştir.

Yakın zamanda yurt dışı piyasalarda yaşanan sorunların hem bu ülkelerin ekonomileri hem de küresel finansal sistem üzerinde tehdit oluşturduğu görülmüştür. Özellikle, ABD eşikaltı ipotekli konut finansmanı piyasalarında temerrüt oranlarının yükselebileceğine ilişkin öngörülerin gerçekleşmesi halinde finansal piyasalar üzerindeki baskının 2008 yılında da sürmesi ve buna bağlı olarak finansal piyasalarda istikrarsızlık yaşanması söz konusu olabilecektir. Ülkemiz bankacılık sektörünün 2007 yılı 9 aylık verileri dalgalanmanın sektöre henüz olumsuz bir etkisi olmadığını göstermekle birlikte, risklerin sınırlandırılması için mali piyasaların sağlıklı bir şekilde gelişimini destekleyecek politikaların sürdürülmesi, yapısal reformlara hız verilmesi, ihtiyatlı düzenlemelere devam edilmesi ve ekonomik programın kararlılıkla uygulanması büyük önem arz etmektedir.

